

Rețin atenția cîteva studii de arheologia comunei primitive și daco-romană. Vladimir Dumitrescu — *Considerații cu privire la poziția cronologică a culturii Cucuteni în raport cu culturile vecine*, în care autorul stabilește șase faze cronologice ale culturii Cucuteni, luind în considerație piesele arheologice importante.

Ion Berciu — *Importanța complexului neolic „Lumea Nouă” în lumina noilor săpături*, după un rezumat al săpăturilor din 1942, 1944—1947, autorul prezintă cercetările efectuate în anii 1961—1963, care au dus la unele reconsiderări și recăzăminări a părerilor mai vechi și la formularea unor concepții noi asupra complexului cultural ce apărușe pentru prima dată la Lumea Nouă, cît și asupra culturii Petrești în ansamblul ei.

Mai pe larg este prezentată în coloanele revistei epoca dacică și romană. Problema continuității populației autohtone în perioada stăpânirii romane face obiectul studiului lui D. Protase — *O așezare dacică din epoca romană la Ocna Sibiului*, identificată la 5 km nord de Ocna Sibiului către satul Mindra în locul „Zmită”, în anul 1963 și certată în anii 1964—1965.

Pornind de la o cunoaștere profundată a problemei dacilor liberi, regretatul profesor Mihail Macrea și-a întitulat studiul *Daci liberi în epoca romană*, unde stabileste : teritoriile, numele triburilor, urmele de viață materială, rolul și evenimentele din istoria Daciei romane și a imperiului la care au participat elementele dacice rămase în afara granitelor imperiului roman.

Romanizarea Daciei, articolul acad. Constantin Daicoviciu, își propune să rezolve definitiv controversa cu privire la termenul scurt în care s-a produs acest fenomen însemnat, dovedind că „romanizarea este rezultatul firesc al programului politic inițiat încă în primul veac al principatului, aplicat de Traian, Hadrian și Severi față de provincii în general și, după cum se poate constata din măsurile luate de toți împărații, în cursul celor 165 de ani, față de Dacia în special”.

Arta provincială romană, categoriile și tipurile de monumente, sint tratate de Hadrian Daicoviciu în articolul — *Coronamente în formă de trunchi de piramidă arcuită pe teritoriul provinciei Daciei*; aici se confirmă ipoteza cu privire la originea acestui tip de monument, origine ce trebuie căutată în regiunea centrală de la Aquileia. De asemenea, nota comună a lui C. Pop, Al. Aldea, Ion Chifor și Vasile Lucăcel — *Cîteva medalioane funerare lucrate aparte din Dacia superioră* — își propune o revizuire a repertoriului acestor monumente, prin semnalarea pe teritoriul fostei provincii Dacia Superior, a încă 6 exemplare aparținând acelaiași tip de monument.

Binevenită este publicarea unor monumente epigrafice recent descoperite : Alexandru Popa, Ion Berciu și Roman Pop — *Trei monumente epigrafice de la Ampelum*; Valentin Vasilev și Lăviu Mărgăritan, — *Materiale epigrafice descoperite la Micia*. Sunt prezentate ultimele descoperiri din așezările amintite, altare votive dedicate lui I.O.M.

Dolichenus, Silvanus Domesticus, Fortunae Redux et Genio Numerii, casei divine și a.m.d.

Interesante sint și articolele privind unele *Scurte considerații asupra formării limbii române* ale acad. Alexandru Rosetti, *Noi descoperiri arheologice în legătură cu așezarea feudală timpurie de la Alba Iulia* — studiul lui Gh. Anghel, privind descoperirile în legătură cu așezarea prefeudală și feudală timpurie de la Alba Iulia, un material ceramic datat în secolele X—XI, bordurile de locuire grupate în așezări destul de întinse, care dovedesc existența unui embrion de stat autohton din epoca feudalismului incipient, cunoscut sub numele de „Voievodatul de la Balgrad”.

O contribuție deosebită este prezentată făcută de către acad. D. Prodan a textului românesc al *Misiunii lui Ioan Piuariu — Molnar în cursul răscoalei lui Horia*.

Revista *Apulum*, se bucură de un binemeritat renume și peste hotare, prin cuprinderea în coloane sale a unor studii semnante de cercetători străini de mare renume. Printre titlurile acestea merită o atenție deosebită evocarea savantului Jérôme Carcopino (Franța) — *Nicolas Iorga și Vasile Părvan*, studiile profesorului Marcel Renard (Belgia) — *Sphinx à masque funéraire* și contribuția cercetătorului Stanislaw Mrozek (Polonia) — *Aspects sociaux et administratifs des mines d'or en Dacie*; autorul pune în lumină rolul minerelor de aur în Dacia, originea etnică a muncitorilor din centrele miniere, aspecte privind munca liberă și cea a sclavilor din minele de aur ale Daciei.

Ultimul număr al publicației este o demonstrație în plus a faptului că revista *Apulum* și-a croit un drum propriu, devenind o publicație științifică de prestigiu, în țară și în străinătate.

Vasile MOGA

MUZEUL DE ARHEOLOGIE DIN CONSTANȚA. UNELE GÎNDURI ȘI PERSPECTIVE

Valorificarea muzeistică și științifică a vestigiilor arheologice scoase din subsolul Dobrogean trebuie susținută pe mai departe cu o deosebită atenție. Sporul de preocupare este reclamat de două cauze majore : mai întîi fiindcă regiunea dintre Dunăre și Marea Neagră oferă un inestimabil avut documentar pentru dezvoltarea cunoștințelor în domeniul istoriei noastre și, în al doilea rînd, fiindcă s-a dovedit experimental, în ultimii ani, că Muzeul de arheologie Constanța a devenit o importantă instituție de coordonare a cercetărilor arheologice dobrogene și este, în același timp, capabil să răspundă cerințelor tot mai crescînde ale publicului vizitator. Credem că nu exagerăm dacă afirmăm că această instituție, la fel ca și cele înrudite (Acvariul, Muzeul de artă etc.) au dat naștere unui adevarat curent de pedagogie socială, avînd drept scop final înmulțirea posibilităților de cunoaștere a trecutului nostru istoric, a bogăției ihtiologice din Marea Neagră,

sau a marilor valori plastice, creații ale unor renumiți artiști români.

Grație sprijinului prețios, moral și material, acordat de către organele locale de partid și de stat, colectivul de muzeografi din Muzeul de arheologie Constanța își propune ca această instituție să-și intensifice în viitor activitatea, abordând în preocupările multiple din anii 1970—1975, obiective muzeistice de certă utilitate educativă și științifică. De menționat că multe din gindurile și preoccupările de viitor, au la bază acțiuni deja inițiate și concretizate în fapte. De aceea credem că amplificarea activității prin completări, corecțări și perfectări ale unor elemente legate de munca viitoare, dar plasate pe linia justă de continuitate cu acțiunile din trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat, vor echivala cu alcătuirea unui adevarat tablou programatic, care, principal, se va dezvolta pe unele direcții de strictă actualitate. Mai întâi, se va acorda o atenție specială expoziției de bază care va fi reorganizată conform cerințelor actuale ale muzeisticii, împreindu-i-se aspectul modern și științific impus de ultimele cuceriri ale acestei științe.

În al doilea rînd, monumentele în aer liber, Histria, Adamclisi etc. ca părți integrante ale complexului muzeal, continuă să fie amenajate în funcție de necesitățile turismului, iar cercetarea lor va fi efectuată prin prisma caracterului său aplicativ — ce va servi deopotrivă istoria veche a acestei regiuni, dar și activitatea de popularizare.

În sfîrșit, cercetarea științifică va ține seama permanent de necesitățile muzeale. O vom dirița pe linia lămuririi acelor aspecte istorice ce reprezintă lacune atât în literatura de specialitate, cât și mai ales în conținutul expozițional al muzeului. Pentru a încorpora atraktivitatea, expoziția va fi înnoită anual, pe baza materialelor scoase din săpături și anume, din acelea care se efectuează tocmai pentru a umple golul tematic muzeal.

Un prim și important obiectiv este expoziția de bază a Muzeului de arheologie. Aceasta a fost concepută și realizată în 1957. Modificările ce i s-au făcut de atunci și pînă astăzi au fost reclamate de postulate de ordin științific. Pe această linie a înnoirilor permanente, se va merge în continuare, îmbunătățind unele compartiamente. Cronologia, dispoziția pieselor și succesiunea lor narativă, normală cît și alte norme legate de o expoziție modernă, sint probleme de muzeologie contemporană care vor sta în atenția noastră. Pentru a respecta deziderate mai de mult formulate de conducere muzeului, se vor depune în continuare eforturi pentru largirea complexului expozițiv și pentru înmulțirea monumentelor în aer liber; în muzeu se va respecta aspectul de unitate istorică încheiată, conceput potrivit unui plan tematic, științific. Concepem o ținută estetică pe măsură exigențelor contemporane, iar răspunzul dat unor probleme istorice ridicăte de expoziție va fi în concordanță cu spiritul educativ-patriotic mai eficient.

Edificiul cu mozaic ne pune de asemenea în fața unor sarcini muzeistice complexe. Încăperilor bolțite din subtracție — de pe ultima terasă a fațeei portuare — li se cuvine o destinație adecvată

cadrului lor istoric. S-au inceput lucrările și vor continua încă o bună bacată de vreme, pentru amenajări în 7 din cele 11 încăperi: două lapidarii și un tegularium au prins deja contururi precise; reconstituiri de imagini surprinse în săpături se adaugă complexului de aici în alte 2—3 încăperi. Obținem, după părerea multor specialiști, rezultate bune. Se realizează un cadru atrăgător, cu materiale inedite; se realizează de asemenea un însemnat mediu de cercetare și conservare. Aceasta impune cu atât mai mult păstrarea unui profil muzeistic, integral, fiindcă marele edificiu este un monument istoric, unic prin conținut și dimensiuni. Condițiile de expunere pe care le oferă acest vestigiu, acum reconstituit, pot fi exploatale, în plus, pentru un alt aspect muzeistic. Aici s-ar putea plasa bogăția de monumente arheologice scoase de pe fundul mării. Deja un grup de entuziaști scufundători au identificat, în zona dintre Cazino și digul portuar, zeci de fragmente arhitectonice, monumente sculpturale etc. — resturi din acea parte a cetății Tomis îngrijită de apele mării în urmă cu multe veacuri — care potrivit unui plan de cercetare sistematică, pot și trebue scoase la lumina zilei și adăpostite într-un cadru potrivit caracterului lor. În același perioadă va fi categoric amenajată în chip special, pentru o destinație interesantă: coborârea în galeriile subterane ale anticului Tomis. Să precizăm în cîteva rînduri. Indiferent de scopul inițial, discutat încă de către specialiști, galeriile subterane ale anticului Tomis vor constitui obiectul atenției noastre pentru amenajări muzeistice. Ele trebuie date spre vizitare publicului. În ciuda unor dificultăți de organizare și condiționare tehnică. În acest sens, s-au și facut eforturi pentru valorificare parțială, dar este absolut necesar să continuăm în aşa fel, incit, într-un an-doi, să punem în sfîrșit în exploatare artera care străbate subsolul peninsular de la Mozaic pînă la plaja Modern. S-ar obține o interesantă și atractivă posibilitate de delectare a vizitatorilor și de cunoaștere a unui aspect arheologic, care pînă acum n-a făcut altceva decît să aprindă fantezia oamenilor și să învăluie în mister unele realități din istoria îndepărtată a acestui oraș.

Impreună cu Edificiul cu mozaic, galeriile subterane, vor da naștere unui complex muzeal la dimensiunile și importanța ce li se atribuie în chip obiectiv de către vizitatori.

Să încercăm, în continuare, împărtășirea unor ginduri legate și de alte minunate mărturii istorice din județul Constanța.

Mai întâi Muzeul Callatis din Mangalia, obiectiv de mare interes științific și turistic, care cuprinde colecții prețioase, va fi și el reorganizat și adus în actualitate din toate punctele de vedere. Antichitățile Mangaliei, din muzeu, parcuri etc., pot constitui un complex organizat după principii istorice, proprii acestui centru de veche cultură elenă. Amplificarea muzeului și dotarea lui cu tot ce este necesar, efectuarea de săpături în zona tumulului cu papirus — astăzi de neinspirat reconstituit — amenajarea unor monumente în aer liber în această zonă și legarea tuturor acestor obiective într-un

circuit judicios, iata linile directoare ale unui volum de muncă ce ne aşteaptă la Mangalia și care va începe încă din acest an.

Situatia de perspectiva de la Capidava si Păcuuiul lui Soare merită să ne rețină atenția. În ambele puncte dunărene, de un neasemuit de frumos cadru natural, sunt mari posibilități de explorare științifică și turistică.

Pentru a nu Ingreui activitatea muzeului, angajindu-ne simultan la lucrari de amenajare in ambele puncte, socotim necesar sa ne ocupam deocamdata de un singur punct : Capidava. Aceasta se invecineaza cu satul Topalu si orașul Hirsova, facind parte dintr-o cetățile conservate cel mai bine pe limesul dunărean. Apoi, impunătoarele ruine de la Hirsova ! Iată numai cîteva dintre valorile muzeale ce se vor integra într-un proces de organizare de mai lungă durată. Nicăieri poate, ca aici, nu se îmbină mai armonios cadrul istoric cu cel natural. Desigur, atingerea acestui scop implică eforturi considerabile – ca să nu amintim, în acest sens, decit de necesitatea imediată și imperioasă a asfaltării porțiunii de drum ce leagă soseaua națională ce duce de la Constanța la Hirsova, cu satele Tichilești, Topalu și Capidava. De asemenea, efectuarea săpăturilor la Capidava – în continuare – și la Hirsova, cu concursul nostru direct și, în sfîrșit, înființarea de curse locale de agrement, pe Dunăre, cu itinerarul Hirsova – Topalu – Capidava.

O atenție deosebită se va acorda centrului arheologic de la Murfatlar. Aici, Direcția monumentelor istorice efectuează lucrări de restaurare cu rezultate revelatorii. Mărturiile de epocă feudală-timpurie de aici ocupă un loc special în ansamblul antichităților dobrogene. Fără discuție, sintem de părere că angajarea acestui centru într-un circuit turistic este nu numai necesară, dar constituie o datorie patriotică.

Viața științifică propriu-zisă va fi susținută cu forțe și mai sporite. Săpăturile arheologice de mai mică sau mai mare importanță, ca și frecvențele săpături de salvare, vor constitui o preocupare permanentă a colectivului de arheologi. Aceasta, deoarece scopul principal al cercetărilor este de a lămuori probleme istorice pînă acum obscurce pentru Dobrogea: viața societății omenești în epoca romană, de-a lungul limesului dunărean; formarea limbii și poporului român la Dunărea de Jos; societatea autohtonă în epoca preromână; assimilațiile etnice între sec. I – VI e.n. în Dobrogea; dezvoltarea meșteșugurilor în Scythia-Minor; feudalismul timpuriu și dezvoltat etc. Aceste probleme, pe măsura soluționării lor, vor trebui neapărat să se reflecte în muzeu. De altfel, cercetările se impun și întreprinse pentru atingerea unui scop funcțional bine precizat mai înainte: reorganizarea periodică a muzeului și exploatarea — pe cale turistică — a obiectivelor mai mari, aduse la lumină. În chipul acesta vom realiza cercetări interesante în folosul științelor istorice, artei și arheologiei și vom pune în valoare obiective turistice prestigioase: Histria, Adamclisi, Mangalia, Păcuilul lui Soare, Capidava, Sacidava și — după cum am amintit Murfatlar.

Rezultatele cercetărilor noastre, pe teren și în laborator, în birou sau bibliotecă, vor vedea lumina tiparului sub forma notelor, rapoartelor de săptămâni și studiilor de sinteză.

Ne exprimăm convingerea că aceste propuneri sunt nu numai realizabile, ci și imperios necesare. Atingem astfel utilul științific, muzeistic și turistic, total într-o imbinare de natură să dea satisfacții și mai numeroase. Răspundem unor solicitări mai vechi ca și unor realități cerute de viața oamenilor, de evoluția istorică a societății socialeiste contemporane. Fiindcă, dacă baza materială asigurată cu dărmie este consistentă, consistență trebuie să fie și dăruirea noastră, concretizată în fapte, realizări și muncă plină de elan.

Adrian RĂDULESCU

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE ÎN COMUNA STOICĂNEȘTI

Pină de curind, cercetările și săpăturile arheologice, din zona în care este situată com. Stoicănești (jud. Olt) au fost reduse ca număr, întrucât s-a acordat o atenție mai mare complexelor arheologice răspândite de-a lungul rîului Vedeș¹. De-abia în ultimul deceniu, în apropiere, pe terasele din stînga Oltului s-au efectuat cercetări de suprafață amânunțite². Sărăcia datelor arheologice, referitoare la zona cursului superior al Călmățuiului, vom încerca să o înlăturăm, în parte, prin informațiile despre descoperirile³ pe care le-am făcut în imprejurimile comunei Stoicănești. Se pot menționa astfel cîteva piese de silex, care – după tehnica de prelucrare și tipologie – ar putea data din paleolitic superior. Pieseș amintite au fost descoperite la circa 1,5 km sud-est de sat, pe locul cunoscut de localnici sub denumirea „În cot”.

Pe teritoriul comunei este documentată arheologic și epoca neolică. Un complex neolic (poate chiar o așezare din acea vreme) se află la circa 300 m nord-est de punctul „In cot”. De la suprafața solului s-au adunat numeroase piese de silex de culoare galben-verzuie. Între unele sunt de semnalat: virfuri, răzuitoră, lame și cîteva trapeze de dimensiuni mici; unelele microlite găsite sunt asociate cu ceramica.

Din perioada de la sfârșitul epocii neolitice datează resturile de așezare apartinând culturii Gumelnîța, reperate tot în punctul „În cot”, la circa 300 m distanță de Călmățui. De pe acel loc s-au strins mai multe fragmente ceramice specifice culturii menționate, fusaiole, ca și o serie de unele de piatră nefălșuită, cum sunt tonoarăle plate și cele perforate.

Dintre numeroasele unele de piatră găsite adunate de pe tot cuprinsul comunei, cu ajutorul elevilor, cîteva au forma de măciucă sferică și datează din perioada de tranziție de la epoca neolitică la epoca bronzului sau chiar de la începutul epocii

¹ Cercetări de suprafață efectuate de Ion Spicu

² Ceroetări de suprafață efectuate de Corneliu N. Matescu

³ Materialele adunate se păstrează în colecția muzeală a școlii din Stoicănești.